

TÖRTÉNELEM

EMELT SZINTŰ PRÓBAÉRETTSÉGI VIZSGA

2016. január 16.

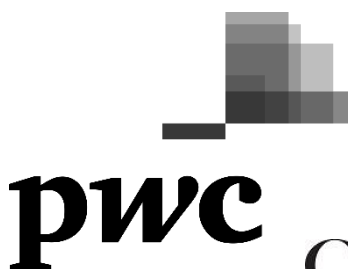
II.

Időtartam: 150 perc

Nyomtatott nagybetűvel töltse ki!

Név	
E-mail cím	
SG-s csoport	
Pontszám	

STUDIUM GENERALE TÖRTÉNELEM SZEKCIÓ

Fontos tudnivalók

Egyértelmű válaszokat adjon, egyértelmű jelöléseket alkalmazzon – javítás esetén is!

Válaszaiban **a lényeg** megfogalmazására törekedjen, **ne lépje túl a rendelkezésre álló helyet!**

Kérjük, **kék színű** tollat használjon!

A feladatok megoldásakor tartsa szem előtt az alábbi javaslatokat!

- Olvassa el figyelmesen a feladatokat!
- Kövesse figyelmesen a feladatlap utasításait!
- Tanulmányozza a feladatokhoz kapcsolódó forrásokat (kép, ábra, szöveg, térkép)!
- Használja minden feladat megoldásához a megengedett segédeszközöket: a középiskolai történelmi atlasz térképeit és a helyesírási szótárt! A személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők!
- Válaszait gondos mérlegelés után, lehetőleg javítás nélkül írja le!

A szöveges, kifejtendő feladatok kidolgozásakor az alábbi munkamenetet javasoljuk:

1. Helyezze el időben és térben a feladatban megjelölt problémát!
2. Használja föl a feladat megértéséhez a forrásokat, illetve a középiskolai történelmi atlaszt!
3. Gyűjtse össze azokat az általános fogalmakat (pl. fejlődés, változás, termelés), illetve az adott korszakhoz kapcsolódó fogalmakat (pl. várjobbágy, céh, személyi kultusz), melyekkel az adott probléma bemutatható!
4. Építse be fogalmazásába a forrásokból megszerezhető információkat, következtetéseket!
5. Ha szükséges, készítsen vázlatot, illetve pizkozatot!
6. Tárja föl a probléma előzményeit, okait, következményeit!
7. Fogalmazzon meg feltételezéseket, magyarázatokat!
8. Építse be mondanivalójába önálló ismereteit (pl. nevek, évszámok), nézőpontját, véleményét!
9. Ügyeljen arra, hogy mondatai világosak legyenek!
10. Szerkessze meg szövegét, és figyeljen a helyesírára is!

Tájékoztatásul:

Az esszé javításának szempontjai:

- a feladat megértése,
- megfelelés a tartalmi követelményeknek,
- a válasz megszerkesztettsége, logikussága, nyelvhelyessége és helyesírása.

Eredményes munkát kívánunk!

Olvassa el figyelmesen!

A következő feladatok közül összesen **négyet** kell kidolgoznia.

Az alábbi szabályok alapján kell választania:

kidolgozandó:

kettő rövid és **kettő** hosszú feladat, amelyek közül **mindegyik más-más korszakra** és legalább **kettő a magyar történelemre** vonatkozik.

Tanulmányozza figyelmesen a feladatokat!

	Sorszám	Korszakok, témák	A feladat típusa
Egyetemes történelem	12.	Céh-manufaktúra	rövid
	13.	Ókori Athén és Spárta	hosszú
	14.	Harmincéves háború	rövid
	15.	Nagy földrajzi felfedezések	hosszú
Magyar történelem	16.	Kalandozó magyarság	rövid
	17.	A magyar nemesség helyzete a középkorban	hosszú
	18.	Magyar reformáció	rövid
	19.	Bethlen Gábor fejedelemsége	hosszú
	20.	Mária Terézia felvilágosult abszolutizmusa	rövid
	21.	A kiegyezéshez vezető út	hosszú

A feladatok tanulmányozása után **karikázza be a választott feladatok sorszámát!**

Ellenőrizze választása helyességét az alábbi táblázat kitöltésével!

A feladatválasztás szempontjai	Igen
Négy feladatot választott?	
Legalább két magyar történelmi feladatot választott?	
Legalább egy egyetemes történelmi feladatot választott?	
Két rövid és két hosszú feladatot választott?	
Mind a négy kiválasztott feladata különböző korszakból való? (A táblázatban a korszakokat a kettősvonal választja el.)	
Egyértelműen jelölte feladatválasztásait?	

A feladatok közül **csak a választott négyet dolgozza ki**, a többit hagyja üresen!

A válaszok elkészítése során **fogalmazvány** (piszkozat) készíthető!

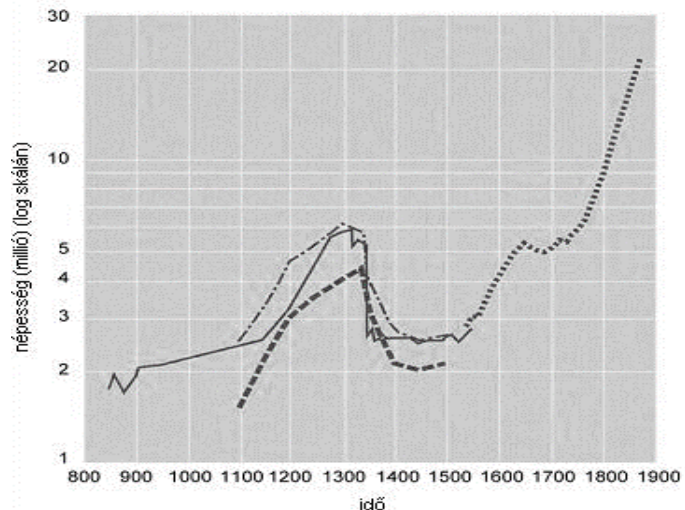
12. Az alábbi feladat a manufaktúrákhoz kapcsolódik. A források és saját ismeretei alapján mutassa be az angol textilipari manufaktúrák kialakulását, azok működését! Válaszában térjen ki a céh és manufaktúra alapvető különbségeire! (rövid esszé)

„A »felhalmozás kisajátítással« minden formációban más alakot ölt, de »eredeti« verziója a [...] a szabad földművelés felszámolása és a földek magánkezekben összpontosítása.”

/Gerőcs Tamás: Pillangóhatás a túloldaltól/

„E háznak van egy tágas terme,
Kétszáz szövőszék áll benne.
Kétszáz férfi, nem kevesebb,
Dolgozik rajta eleget.
Mindegyiknél egy szép gyermek
Vidáman orsót tekerget.
Egy másik helyiségben pedig
Százán a gyapjút fésülik.
Száz asszony, erősek, vígak,
Dallal munkájuk jól halad.
A mellettük lévő kamrában
Kétszáz derék, szorgalmas lány van.
[...]”

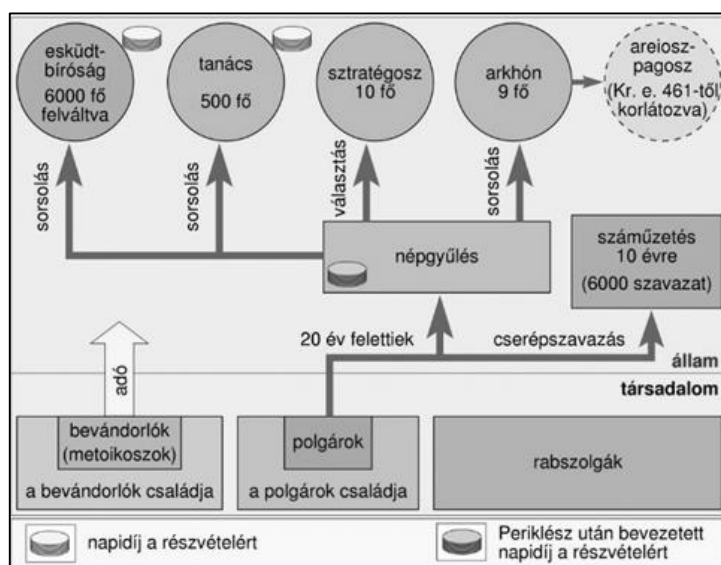
/Takácsok balladája (részlet)/

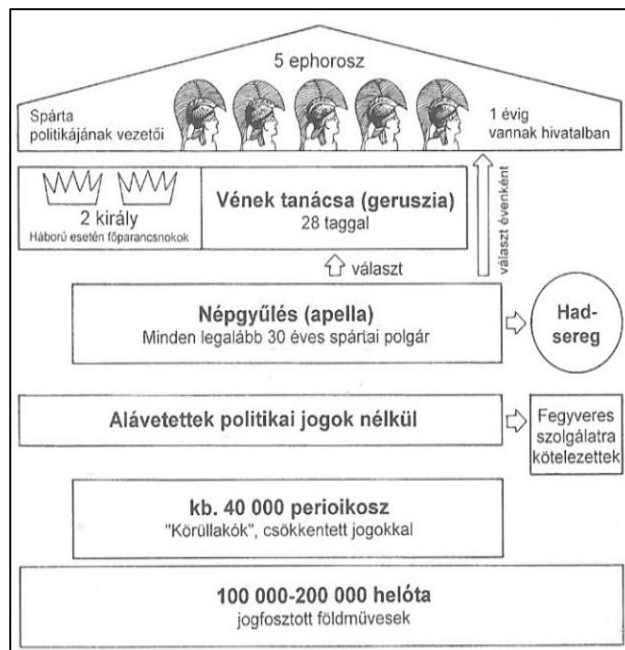
Anglia népessége (millió fő) a középkortól kezdve

13. A következő feladat Athén és Spárta összehasonlításáról szól. A források és saját ismeretei és az atlasz segítségével tárja fel, hogy milyen hasonlóságok, illetve különbségek voltak az ókori Hellász két legnagyobb városállama között!

(hosszú esszé)

Athéni államszervezet

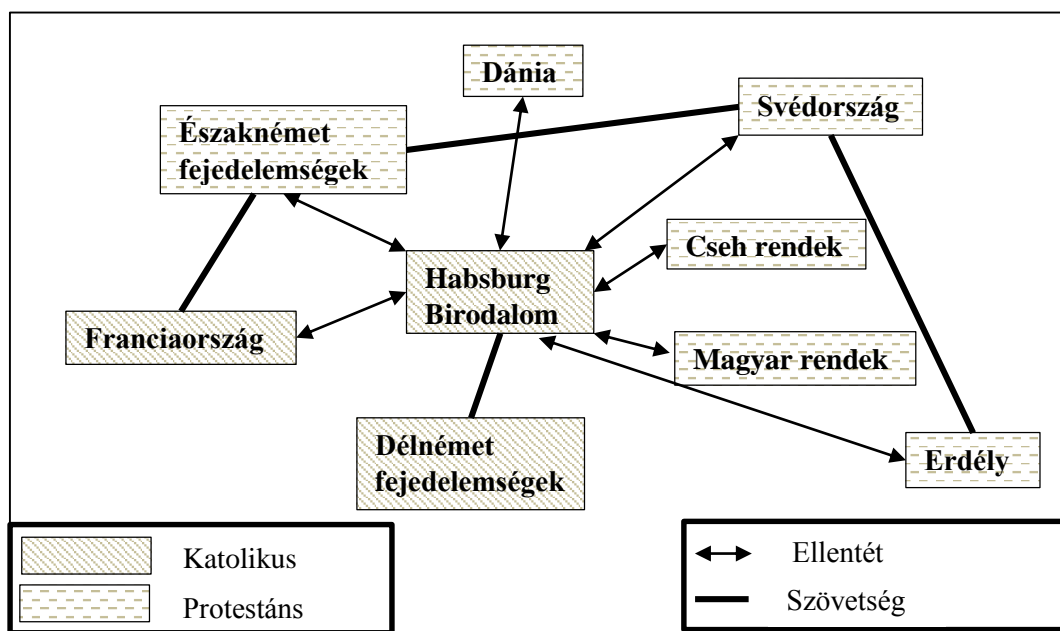

Spártai államszervezet

„Nincs szebb dolog, mint bátor embernek az első sorokban elhullani, miközben hazájáért folyik a küzdelem. Lelkesen harcoljunk e földért, lelkesen haljunk meg gyermekeink javáért, ne kíméljük életünket! Gyertek ifjú harcosok, legyen erős szívetekben a buzgalom, ne szeressétek oly nagyon az életet, ha harcosnak születettek.”

/Tercius (Tyrtaios) - spártai katona és költő/

14. A feladat a harmincéves háborúhoz kapcsolódik. Mutassa be a források és ismeretei segítségével, milyen fő konfliktusok befolyásolták a háború menetét! Válaszában térjen ki részletesebben a vallási ellentétek szerepének alakulására a háború során! (rövid esszé)

Ellentétek és szövetségek a harmincéves háborúban

A Habsburg kormányzókat kidobják az ablakon Prágában

- 15. Az alábbi feladat a nagy földrajzi felfedezésekhez kapcsolódik. A források és saját ismeretei alapján ismertesse a portugálok és a spanyolok legfontosabb gyarmatosításait, majd mutassa be a két ország közötti viszonyt, konfliktusokat a felfedezések alatt és azt követően!** (hosszú esszé)

„[...] Ebben az évben a „katolikus uralkodópár” elfoglalta az utolsó ibériai emírséget, Granadát, majd az Atlanti-óceánra küldte Kolumbusz Kristófot, aki októberre sikeresen megérkezett a karibi szigetvilágba. Hamarosan elterjedt a hír, hogy Spanyolország hajói eljutottak Indiába, ami egy csapásra diplomáciai bonyodalmakat idézett elő a két királyság között; úgy tűnt, hogy a spanyolok egyetlen expedícióval felülmúlták a portugálok addigi összes eredményét.”

/Rubicon Online (2015)/

„[...] A tordesillasi szerződés kapcsán azt is fontos megemlítenünk, hogy – a közhiedelemmel ellentétben – az csak a Föld egyik oldalán jelölte ki az érdekszférák határát. Ez a hiányosság az 1520-as években, a Magellán-expedíció és a Füszer-szigetek körül támadó spanyol–portugál konfliktus nyomán vált zavaróvá, a [...] zaragozai szerződés azonban a csendes-óceáni területi vitákra is megoldást szolgáltatott. A világ teljes felosztására tehát csak Zaragozában került sor [...]”

/Rubicon Online (2015)/

- 16. A feladat a magyarok kalandozásaival kapcsolatos. A források és saját ismeretei alapján mutassa be, hogy miért voltak sikeresek ezek a zsákmányszerző hadjáratok! A feladat megoldásához használja a történelmi atlaszt is!** (rövid esszé)

„Ámde szólni fogunk a türkök [magyarok] szervezetéről és hadirendjéről. [...] Férfiakban gazdag és szabad ez a nép, és egyéb pompát, a bőséget mellőzvé, csupán arra van gondja, hogy vitézül viselkedjék a maga ellenségeivel szemben.[...]”

Ügyesen kilesik a kedvező alkalmat, és ellenségeiket nem annyira karjukkal és haderejükkel igyekeznek leverni, mint inkább csel, rajtaütés és a szükségésekben való megszorítás útján.

A honfoglalás kori hadrend ábrázolása szerint fegyverzetük kard, bőrpáncél, íj és kopja, és így a harcban legtöbbször kétféle fegyvert visel, vállukon kopját hordanak, kezükben íjat tartanak,

és amint a szükség megkívánja, hol az egyiket, hol a másikat használják. Üldöztetés közben azonban inkább íjkkal szerzik meg az előnyt.

De nemcsak ők maguk viselnek fegyvert, hanem az előkelők lovainak szügyét is vas vagy nemez fedi.

Sok gondot fordítanak rá, hogy gyakorolják magukat a lóhátról való nyilazásban is.[...]

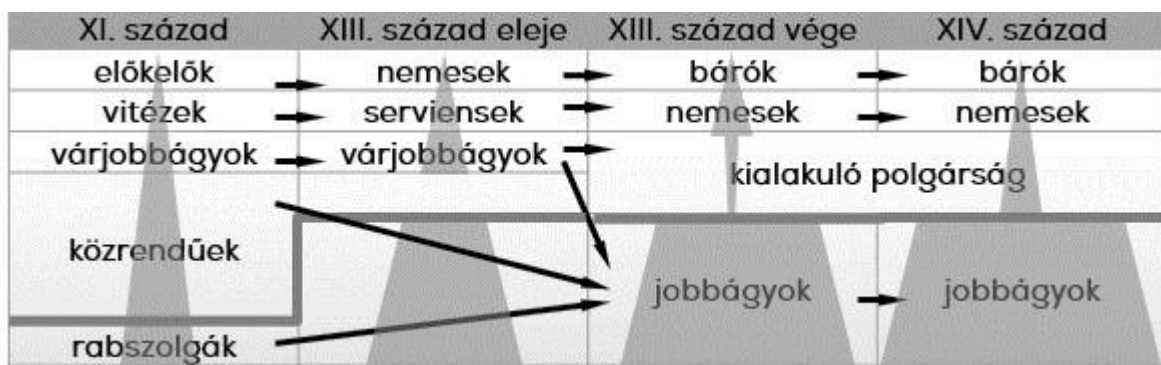
Jobbára a távolharcban, a lesben állásban, az ellenség bekerítésében, a színlelt meghátrálásban és visszafordulásban és a szétszóródó harci alakulatokban lelik kedvüket.

/Részlet Bölcs Leó bizánci császár Taktika című művéből/

- 17. A következő feladat a középkori magyar nemesség történetéhez kapcsolódik. A források és ismeretei felhasználásával kiváltságaik, belső tagolódásuk és a XIII-XV. századi magyar uralkodókhoz való mindenkori viszonyuk alakulásán keresztül mutassa be a magyar nemesi réteg jogi egységesülésének, renddé alakulásának folyamatát!** (hosszú esszé)

„Így aztán a királytól kapott föld az adományozottat mindjárt a nemesség körébe emelte, majd később – miután elfogyott a szétosztható föld – a nemesítés eszköze a kiváltságlevél lett. [...] Mivel a magyar nemesi címeket a közjó érdekében tett szolgálatért adományozták a magyar nemességbe könnyebb volt bekerülni, mint egyéb európai államokban, és emellett a magyar nemesség etnikailag is lényegesen heterogénabb volt, mint bárhol máshol Európában. [...] Az utolsó Árpád-házi uralkodók a trónharcok illetve a hatalom megszilárdítása érdekében jelentős földbirtokokat adományoztak egyes nemeseknek, ami ezen családok gazdagodását, és mások elszegényedését jelentette. Ez végül is két eredménnyel járt: [...] az elszegényedett nemesek a gazdagabb báróknak hűséget fogadtak (ez volt a hűbéresi rendszer magyar megfelelője). Továbbá a nemesség hatalmának jelentős gyarapodása a királlyal szemben. [...]”

/Harmat Árpád Péter: A magyar nemesség története/

A magyar társadalom változásai a XI., XIII. és XIV. században

„[...] a nemesi birtok nemzetségen, ill. családon belüli öröklését biztosító szokásjog. [...] a család kihalása esetén a közös nemzetségi és más családbeli leszármazottjai örökölték az elhaltak vagyonát. [...] a 19. sz. elejétől már akadályozta a hitelszerzést, ezért a liberális nemesség szorgalmazta a megszüntetését [...] 1848-ban formálisan eltörölték, de a gyakorlatban csak az 1852. évi császári pátens számolta fel.”

/Történelemklub.hu: „avicitas” szócikk-részlete/

Csatába vonuló sárkányos lovagok, élükön Zsigmond királlyal

18. A következő feladat a magyar reformációhoz kapcsolódik. A források és atlasza segítségével ismertesse, hogy a reformáció mely irányzatai voltak jellemzőek a magyar, illetve az erdélyi társadalomra! Válaszában térjen ki e térnyerés gyorsaságának technológiai alapjára! (rövid esszé)

„Találománya alkalmazásának pontos időpontja ismeretlen, ezért a könyvtörténeti kutatók az 1440-es esztendő fogadták el nemzetközi közmegegyezéssel. Főműve, a napjainkban is az egyik legszebbként számon tartott nyomdai munka, a gazdagon díszített, 42 soros Biblia, amely 1450-1456 között készült. Gutenberg találománya rövid időn belül ismertté vált Európa számos országában. Mai ismereteink szerint 1500-ig 18 ország 260 városában 1125 nyomda működött. Becslések szerint az általuk megjelentetett művek száma 28.000 körülre tehető, amely 400.000 példányban jelenhetett meg.”

/részlet az Országos Széchényi Könyvtár honlapjáról/

Magyarország felekezeti tagoltsága a XVI. század végén

- 19. A következő feladat Bethlen Gábor külpolitikai törekvéseihez kapcsolódik. A források és saját ismeretei alapján térjen ki Bethlen Gábor legfőbb külpolitikai céljaira!** (hosszú esszé)

Brandenburgi Katalin

„Nem jó nekem hatalmas császár ellen oly fejedelemséget felvennem, mely ő hatalmasságának ellene legyen, és abból országostól veszedelmünk következék: Jobb nekem az én kevesemmel megelégednem, hogy sem mint, az sokért az keveset is épen elveszessem. [...] Ha én magamat megkoronáztattam volna, soha én nálamnál bolondabb, de nyomorultabb fejedelem nem lőtt volna, mert [a Porta] mindjárt az országnak végházait én tölem megadni kívánta volna, melyet ha nem cselekedném, azontúl avval fenyegetne, hogy ellenem támad az német mellé.”

/Részlet Bethlen Gábor 1620. március 23-án írt leveléből/

„Ezenkívül ő felsége a mondott fejedelem úrnak az ország Tiszán túl és Tiszán innen fekvő hét egész megyéjét [...] az alább következő feltételekkel élete végéig átengedi, hogy az tartsa és birtokolja.

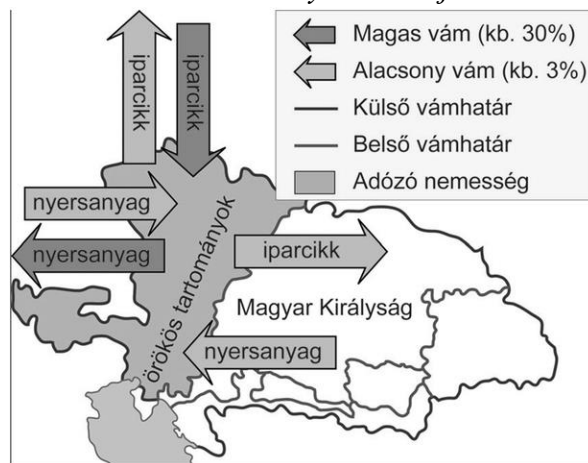
A fejedelem úrnak átengedett említett hét vármegyében a katolikus vallás és az egyházi hatóság mindenütt békén megmaradjon, és szabadon gyakorolható legyen. [...]”

/Részlet a nikolsburgi békéből/

- 20. A feladat a felvilágosult abszolutizmusra vonatkozik. Saját ismeretei, valamint a források segítségével mutassa be Mária Terézia 1750-es években végbevitt gazdasági reformjait! Válaszában térjen ki azok kiváltó okaira is!** (rövid esszé)

„Ő szent felségének kegyes beleegyezésével és jóváhagyásával határozott, hogy a nem egyesült görög szertartás szerinti monostoroknak azon néptelen helységei, [...] melyek Szerém vármegyében fekszenek, ideiglenesen a házipénztárba szolgáltatandó adót fizessenek: valamint, hogy a Verőcze vármegyében fekvő s az eszéki katonai parancsnok birtokában levő Csepin falu is az arányos adózási terheket illetőleg a vármegyei hatóságnak rendeltessék alá. Hasonlóképpen kegyelmesen elrendelte föntnevezett Ő szent felsége, hogy a Mala és Csernek falukra nézve az adózás tekintetében főnforgó vitás kérdés minél előbb elintéztessék.”

/1751. évi XXXVIII. törvénycikk a Lajtán túli nemesek megadóztatásáról/

Kettős vámhatár

21. A következő feladat a kiegyezés alternatíváival és a kiegyezést övező vitákkal kapcsolatos. A források és saját ismeretei alapján mutassa be a kiegyezéshez fűződő vitákat, valamint a kiegyezés alternatíváit! (hosszú esszé)

„Mi, első Ferencz József, Isten kegyelméből Ausztria Császára [...] miniszteri tanácsunk meghallgatása után kinyilatkoztatjuk, rendeljük és hirdetjük

I. A birodalmi képviseletre hivatott birodalmi tanács összetételét s a számára 1860-diki október 20-diki diplománkban fenntartott közreműködési jogát a törvényhozásban, illetőleg jóváhagyjuk a mellékelt birodalomképviseleti törvényt, s azt ezennel összes királyságainkra és tartományainkra nézve állami alaptörvény erejével ruházzuk fel.

II. Magyar-, horvát- és tótországi királyságainkra, valamint erdélyi nagyfejedelemségünkre vonatkozólag az előbbi országos alkotmányok visszaállítását szándékolván, említett diplománkhoz s a benne megállapított határokhoz képest 1860-dik év október 20-diki kéziratunk által a kellő intézkedéseket már megtettük.”

/Részlet a februári pátenzből/

„[...] kívánatos, hogy az e tájakon elterülő régi történeti államok egymással szövetségre lépjenek, melyet »Dunai Szövetség«-nek lehetne elnevezni. [...] Az ég nevére kérem a magyar, szláv és román testvéreket, borítsanak fátyolt a múltra s nyújtsanak egymásnak kezét, fölkelvén mint egy ember a közös szabadságért, s harczolván valamennyien egyért, egy valamennyiükért a svájcektől adott régi példa nyomán. [...] De ha a magyarok, dél-szlávok és románok a fönnebbi tervet fölkarolják, elsőrendű, gazdag és hatalmas állam lesznek 30 millió lakossal, mely sokat fog nyomni Európa mérlegében. Egység, egyetértés, testvériség magyar, szláv és román között! Ime ez az én legforróbb vágyam, legőszintébb tanácsom! Ime egy mosolygó jövő valamennyiök számára!”

/Kossuth Lajos Dunai Konföderációs tervéből/

„Nem hozzuk mi kétségbe a birodalom szilárd fennállhatásának fontosságát. Hiszen az 1861-diki országgyűlés felirata is kijelentette, hogy azt a magyar nemzet veszélyeztetni semmiképpen nem akarja. De véleményünk szerint a birodalom szilárd fennállhatását nem akképp kell biztosítani, hogy félrelökve minden ünnepélyes szerződéseket, törvényeket és jogokat, az ezek által biztosított magyar alkotmány egészen azon mintába öntessék, melybe a február 26-diki alkotmány öntetett, hanem mindenek felett szem előtt tartva a birodalom biztosságát, melyet a sanctio practica is szem előtt tartott, arra kell törekedni, hogy mind a birodalom biztossága teljesen eléressék, mind a magyar alkotmány alaptörvényei a lehetőségig fentartassanak, mind a lajtántúli országok alkotmányos szabadsága kifejtessék és teljesen biztossítsák...”

/Deák Ferenc Húsvéti cikkéből/

1. Rövid esszé

[illegible]

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	4	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	6	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	8	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	2	
Összpontszám	28	
	Osztószám 4	
Vizsgapont	7	

[illegible]írásbeli próbavizsga, II. összetevő

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

[illegible]

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	6	
Források használata	10	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	12	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	48	
	Osztószám 3	
Vizsgapont	16	

2. Hosszú esszé

This image shows a full page of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a template for handwriting practice or general writing. There are no margins, text, or other markings on the page.

This image shows a full page of a handwriting practice worksheet. It consists of multiple sets of three horizontal dotted lines, providing a guide for letter height and placement. The lines are evenly spaced across the entire page, leaving ample room for writing practice. There is no text or other markings on the page.

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	6	
Források használata	10	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	12	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	48	
	Osztószám 3	
Vizsgapont	16	

		maximális pontszám	elért pontszám
I. Egyszerű, rövid feladatok	Összesen	44	
	I. Elért pontszám egész számra kerekítve		
II. Szöveges, kifejtendő feladatok	1. Céh-manufaktúra	7	
	2. Athén-Spárta összehasonlítás	16	
	3. Harmincéves háború	7	
	4. Földrajzi felfedezések és hatásai	16	
	5. Kalandozó magyarság	7	
	6. A magyar nemesség helyzete a középkorban	16	
	7. Magyar reformáció	7	
	8. Erdély aranykora – Bethlen Gábor	16	
	9. Mária Terézia	7	
	10. Kiegyezés alternatívái, kiegyezéshez fűződő viták	16	
	Összesen	46	
	II. Elért pontszám egész számra kerekítve		
	I.+II. Az írásbeli vizsgarész pontszáma	90	

 Javító tanár

Dátum: .....